

ÜNLÜ DARALMASI

Ağla + yor = ağlıyor

Besle + yor = besliyor

Oyna + yor = oynuyor

Dinle + yor = dinliyor

Gülme + yor = gülmüyor

Geniş ünlüler: a, e, o, ö
Dar ünlüler: ı, i, u, ü

Ünlü daralmasında:

a ünlüsü → ı veya u ünlüsüne
e ünlüsü → i veya ü ünlüsüne
dönüşerek daralır.

TANIM: Türkçede “a – e” düz-geniş ünlüleri ile biten eylemlere “-yor” eki getirildiğinde, eylemin sonundaki düz geniş ünlüler daralarak “ı – i – u – ü” dar ünlülerine dönüşür. Bu kurala **ünlü daralması** denir.

UYARI ! Türkçede “ye-, de-, ne” sözcüklerinin bazı kullanımlarında “y” kaynaştırma ünsüzünden önceki geniş ünlüde daralma olur.

ye -y – ecek = yiyecek

ye -y – elim = iyelim

de -y – ecek = diyecek

ne -y – e = niye

SIRA SİZDE:

Aşağıdaki tümcelerde ünlü daralmasına uğrayan sözcüğün altını çiziniz, örnekteki gibi daralmayı gösteriniz.

ÖRNEK:

Güzel haberlerini bekliyorum. (bekle + yor: bekliyor)

1. Köpekler havlıyor.
2. Güzellikleri düşünüyoruz.
3. Bahçemizi suluyor.
4. Yüreklerimizi de temizliyoruz.
5. Yaşıyoruz gönlümüzce.
6. Şarkımı denizlere söylüyorum.
7. Arıyorum kaybolan güzellikleri.
8. Yollarımı gözlüyorsun.
9. Doğum gününü kutluyor.
10. Güzellikler diliyorum sizlere.

UYARI ! “-yor” ekinin önündeki her dar ünlüde ünlü daralması arama!!!!

Geliyor, bakıyor, gülüyor, duruyor, (ünlü daralması yok, altı çizili ünlüler kaynaştırma ünlüsü)

NASIL AYIRT EDECEKSİN? Ünlü daralmasına uğradığını düşündüğün sözcüğün aldığı “-yor” ekini çıkart, “-yor” ekinin önündeki dar ünlü yerine “a+mak / e+mek” getirebiliyorsan ünlü daralması var, getiremiyorsan ünlü daralması yok. Geliyor (“gelemek” olmuyor, daralma yok.)

Saklıyor (“saklamak” oluyor daralma var)

Bakıyor (“bakamak” olmuyor, daralma yok.)

Gülmüyor (“gülemek” olmuyor, daralma yok.)

Olmuyor (“olmamak” oluyor, daralma var.)

KONUyla İLGİLİ TEST

1. Aşağıdaki sözcüklerden hangisine “-yor” eki eklendiğinde ünlü daralması **olmaz**?

- A) gör B) anla C) izle D) ye

2. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinde ünlü daralması **vardır**?

- A) siliyor B) boyuyor C) yazıyor D) koşuyor

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü daralması **vardır**?

- A) Türkçeden aldığım projeyi hazırlıyorum.
B) öğretmenimin verdiği soruları çözüyorum.
C) Hedefime ulaşıyorum.
D) Anlamak için soruyorum bu soruları.

İstanbul’u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çarpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul’u dinliyorum. (Orhan Veli KANIK)

4. Şiirin hangi iki dizesinde ünlü daralması **vardır**?

- A) 1 ve 2 B) 1 ve 3 C) 5 ve 6 D) 1 ve 6

Bakmış ki padişah,
Oğlu gün günden büvüyor,
Büyüyüp geliyor.
Şunu demek istiyorum.
Oğlu babasını geçiyor. (RIFAT ILGAZ)
5. Şiirin kaçınıcı dizesinde ünlü daralması **vardır**?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

6. Aşağıdaki tümcelerde yer alan altı çizili sözcüklerden hangisi ünlü daralmasına uğramıştır?

- A) Kalbimiz daralıyor duyduğumuz haberlerle.
B) Saksıda büvüyor menekşeler mis kokularıyla.
C) Zemheri ayında ateşler istiyor yürekleri.
D) Kuşlar ucmuyor korku ormanlarında

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde ünlü daralması **yoktur**?

- A) Çalıyorum kapınızı / teyze, amca, bir imza ver.
B) De ki sinek avlıyorsun sinek /En usta sinek avcısı olmalısın
C) Bütün iş bu gelen günde /İçim titiyor sevinçten
D) Arıyorum yıllar var ki ben onu, /Âşkıyım beni çağıran bu sesin.

8. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinde ünlü daralması **yoktur**?

- A) topluyordu B) kötülüyorsun C) kokuyor D) inliyor

9. Aşağıdaki sözcüklerden hangisine “-yor” eki eklendiğinde ünlü daralması **olmaz**?

- A) sanma B) uyan C) serinle D) çapala

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü daralması **vardır**?

- A) Çiçekler çıldırıyor bahar yağmurlarıyla.
B) Ağaçlar çiçekleniyor ilkbaharla.
C) Kuşlar şarkılar söylüyor ağaçlara
D) Çocuklar koşuyor ilkbahara

10 MART 2023

HAZIRLAYAN: ÜMMÜHAN DURMUŞ ŞİMŞEK
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ